

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

Φορμίωνος 83, 161 21 Καισαριανή. Τηλ. 210-72.24.123 FAX 210-72.23.584

(Internet) <http://www.imkby.gr> (e-mail) info@imkby.gr

Ἀριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/310

Ἐν Καισαριανῇ τῇ 20ῇ Μαρτίου 2014

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 139η

Πρὸς
τοὺς Πανοσι(ολογι)ωτάτους, Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους
Πρεσβυτέρους,
τὸν Ἱεροκέρυκα καὶ τοὺς Ἐφημερίους,
τοὺς Εὐλαβεστάτους Διακόνους
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,
χαίρετε ἐν Κυρίῳ!

ταν ὁ Κύριος ξεκίνησε τὴν τελευταία πορεία Του μὲ τοὺς Μαθη-
τές Του κατευθυνόμενος πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, τοὺς προετοίμασε
προλέγοντάς τους ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν:

«Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι καὶ κατακρινοῦσιν
αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι
καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται»¹.
Αὕτῃ ἡ πορεία πρὸς τὸ Πάθος καὶ τὴν δόξα ἔχει τοὺς ἑξῆς σταθμούς:

1. Ματθαίου κ' 18-19.

Α'. Τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ

Τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι κατὰ τὴν ἁγία Γραφὴ ἱλαστήρια θυσία ποὺ προσφέρεται ἐκούσια γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ἀποκαλύπτεται τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πέθανε γιὰ νὰ κατανικήσῃ τὸν ἴδιον θάνατον.

Ἡ μονομαχία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν θάνατον σημαίνει ὅτι:

1. Ὁ Χριστὸς ἀνέλαβε τὸν θάνατό μας.

Οἱ ἐπαγγελίες τῶν Γραφῶν πραγματοποιοῦνται χάρις στὸν Χριστό. Γιὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου θέλησε πρῶτα νὰ κάνει δική Του τὴν θνητὴ ὑπαρξή μας.

Ὁ θάνατός Του δὲν ἦταν τυχαῖος. Τὸν ἐγνώριζε καὶ τὸν εἶχε προαναγγεῖλει στοὺς μαθητές Του γιὰ νὰ προλάβῃ τὸν σκανδαλισμό τους.

Ἄν καὶ ταράχθηκε μπροστὰ στὸν θάνατον, ἐν τούτοις ἀποδέχθηκε νὰ πιεῖ τὸ πικρὸ ποτήρι γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὶς Γραφές καὶ γιὰ νὰ ὑπακούσῃ στὸ θέλημα τοῦ Πατέρα «ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου»².

Δέχθηκε νὰ θεωρηθεῖ ὁ θάνατός Του ὡς τιμωρία ποὺ ἀπαιτοῦσε ὁ Νόμος γιὰ τοὺς παραβάτες τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἦταν ἀλληλέγγυος μὲ τὸν λαό Του καὶ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος ἔχοντας λάβῃ σάρκα «ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας»³.

Ὁ Θεὸς «ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἐποίησε τὸν Χριστόν»⁴, ἔτσι ὥστε ἡ τιμωρία ποὺ ἄξιζε στὴν ἀνθρώπινη ἁμαρτία ἔπρεπε νὰ πέσῃ ἐπάνω Του.

Γι' αὐτὸ πεθαίνοντας στέρησε ἀπὸ κάθε ἐξουσία τὴν ἁμαρτία⁵. Ἄν καὶ ἁθῶς ἀνέλαβε πλήρως τὴν ἁμαρτωλὴ φύση «γευσάμενος θανάτου»⁶, ὅπως ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ κατεβαίνοντας «στὸν Ἄδη» ὅπως καὶ αὐτοί. Πηγαίνοντας ὁμως ἔτσι στοὺς νεκρούς, τοὺς ἔφερε αὐτὴ τὴν καλὴ εἵδηση, ὅτι θὰ τοὺς ξαναδινόταν ἡ ζωὴ⁷.

2. Πρὸς Φιλιππησίους β' 8.

3. Πρὸς Ρωμαίους η' 3.

4. Πρὸς Κορινθίους Β' ε' 21, πρὸς Γαλάτας γ' 13.

5. Πρὸς Ρωμαίους στ' 14.

6. Πρὸς Ἑβραίους β' 9, πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α' δ' 14.

7. Α' Πέτρου γ' 19, δ' 6.

2. Ὁ Χριστὸς πέθανε γιὰ μᾶς.

Πράγματι ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἦταν γόνιμος, ὅπως ὁ θάνατος τοῦ σπόρου τοῦ σιταριοῦ ποὺ ρίχνεται στὸ χωράφι⁸.

Ἄν καὶ κρίθηκε φαινομενικὰ ὡς τιμωρία γιὰ τὴν «βλασφημία»⁹ ἐπειδὴ ὁμολόγησε ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, στὴν πραγματικότητα ἦταν ἱλαστήριος θυσία¹⁰. Ὁ Χριστὸς πέθανε «ὕπὲρ τοῦ λαοῦ»¹¹ καὶ ὅχι μόνο γιὰ τὸν λαό Του, ἀλλὰ «ὕπὲρ πάντων»¹².

Ἀπέθανε «ὕπὲρ ἡμῶν»¹³ ἐνῶ εἴμαστε ἁμαρτωλοὶ¹⁴, δίνοντάς μας ἔτσι τὴν ὑπέρτατη ἀπόδειξη ἀγάπης¹⁵.

Ἀπέθανε γιὰ μᾶς. Ὁχι στὴν θέση μας, ἀλλὰ γιὰ χάρη μας. Γιατὶ πεθαίνοντας «ὕπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν»¹⁶ πέτυχε τὴν καταλλαγή μας μὲ τὸν Θεὸ μὲ τὸν θάνατό Του¹⁷, ἔτσι ποὺ νὰ μπορούμε νὰ λάβουμε τὴν ἐπαγγελία τῆς αἰώνιας κληρονομίας¹⁸.

3. Ὁ Χριστὸς νικᾷ τὸν θάνατο.

Στὴν ἐρώτηση πῶς μπόρεσε ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ νὰ ἔχει αὐτὴ τὴν μυστηριώδη ἀποτελεσματικότητα δίνεται ἡ ἀπάντηση ὅτι αὐτὸ συνέβη, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἀντιμετώπισε καὶ νίκησε τὸν παλαιὸ ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Στὴν διάρκεια τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του διαφαινόταν ἤδη τὰ σημεῖα αὐτῆς τῆς μελλοντικῆς νίκης, ὅταν καλοῦσε τοὺς νεκροὺς στὴν ζωή¹⁹. Στὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐγκαινίαζε, ὁ θάνατος ὑποχωροῦσε μπροστὰ σ' Αὐτὸν ποὺ ἦταν «ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωή»²⁰.

Τελικὰ ἀντιμετώπισε τὸν θάνατο μέσα στὸν δικό του χῶρο καὶ τὸν νίκησε τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ θάνατος νόμιζε ὅτι Τὸν νικοῦσε. Μπῆκε στὸν Ἄδη ὡς Κύριος καὶ βγῆκε μὲ τὴν θέλησή Του, ἀφοῦ ἔλαβε «τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾗδου»²¹.

Ἐπειδὴ ὑπέστη τὸν θάνατο ἐκουσίως, ὁ Θεὸς Τὸν στεφάνωσε μὲ δόξα²².

8. Ἰωάννου ιβ' 24-32.

9. Ματθαίου κστ' 63-66.

10. Πρὸς Ἑβραίους θ' 26, 28, Ἡσαΐου ιγ' 10.

11. Ἰωάννου ια' 50 καὶ ιη' 14.

12. Πρὸς Κορινθίους Β' ε' 14.

13. Πρὸς Θεσσαλονικοῖς Α' ε' 10.

14. Πρὸς Ρωμαίους ε' 6.

15. Πρὸς Θεσσαλονικοῖς Α' ε' 9, Ἰωάννου ιε' 13, Α' Ἰωάννου δ' 10.

16. Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 3, Α' Πέτρου γ' 18.

17. Πρὸς Ρωμαίους ε' 10.

18. Πρὸς Ἑβραίους θ' 15.

19. Ματθαίου θ' 18-25, Λουκᾶ ζ' 14, Ἰωάννου ια' 44.

20. Ἰωάννου ια' 25.

21. Ἀποκαλύψεως α' 18.

22. Πρὸς Ἑβραίους β' 9.

Στὸ πρόσωπό Του πραγματοποιήθηκε αὐτὴ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ποὺ τὴν ἀνήγγειλαν οἱ Γραφές²³. Ἐγινε «ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν»²⁴.

Τώρα ποὺ «ὁ Θεὸς ἀνέστησεν αὐτὸν λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου»²⁵ καὶ τῆς νεκρικῆς φθορᾶς, εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ θάνατος ἔχασε κάθε ἐξουσία ἐπάνω Του²⁶. Συγχρόνως αὐτὸς ποὺ εἶχε τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου, δηλαδή ὁ διάβολος, εἶδε νὰ καταργεῖται ἡ δύναμή του²⁷.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη πράξις τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ. Θάνατος καὶ ζωὴ συγκρούστηκαν σὲ μία θαυμαστὴ μονομαχία. Ὁ Κύριος τῆς ζωῆς πέθανε, ἀλλὰ βασιλεύει ζωντανός.

Ἀπὸ τὴν στιγμή αὐτὴ ἄλλαξε ἡ σχέση τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν θάνατο. Ὁ Νικητὴς Ἰησοῦς Χριστὸς φωτίζει στὸ ἐξῆς «τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους»²⁸. Τοὺς ἀπελευθέρωσε «ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» στὸν ὁποῖο ἦταν ὡς τότε δοῦλοι²⁹.

Τελικὰ στὴν συντέλεια τῶν αἰώνων ὁ θρίαμβος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὴν καθολικὴ ἀνάστασις ὅλων τῶν ἀνθρώπων³⁰. Τότε θὰ ἐξαφανισθεῖ γιὰ πάντα ὁ θάνατος³¹.

Β'. Ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς πέθανε σταυρωμένος. Ὁ σταυρὸς ποὺ ὑπῆρξε τὸ ὄργανο τῆς ἀπολυτρώσεως ἔγινε μαζὶ μὲ τὸν θάνατο, τὸν πόνο καὶ τὸ αἷμα, μία ἀπὸ τὶς οὐσιώδεις λέξεις ποὺ τὸ ἄκουσμά της φέρνει στὸν νοῦ μας τὴν σωτηρία μας. Ὁ σταυρὸς δὲν εἶναι πιά ὄνειδος, ἀλλὰ ἀπαίτηση καὶ τίτλος δόξας, πρῶτα γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ ἔπειτα γιὰ τοὺς Χριστιανούς.

1. Τὸ σκάνδαλο τοῦ σταυροῦ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κήρυξε καὶ ἔγραψε στοὺς Κορινθίους «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον Ἑλλήσι δὲ μωρίαν»³².

23. Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 4.

24. Πρὸς Κολοσσαεῖς α' 18 καὶ Ἀποκαλύψεως α' 5.

25. Πράξεων β' 24.

26. Πρὸς Ρωμαίους στ' 9.

27. Πρὸς Ἑβραίους β' 14-15.

28. Λουκᾶ α' 79.

29. Πρὸς Ρωμαίους η' 2 καὶ πρὸς Ἑβραίους β' 15.

30. Ἀποκαλύψεως κ' 13.

31. Ἀποκαλύψεως κ' 14, Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 26.

32. Πρὸς Κορινθίους Α' α' 23.

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐκφράζει τὴν αὐθόρμητη ἀντίδραση κάθε ἀνθρώπου μπροστὰ στὸν σταυρὸ τῆς ἀπολυτρόσεως.

Κατὰ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου ἡ σωτηρία ἦταν ἀδύνατον νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν σταύρωση, ποὺ ἦταν τὸ μαρτύριο γιὰ σκλάβους³³ καὶ ποὺ δὲν ἀποτελοῦσε μόνον ἓνα σκληρὸ τρόπο θανατώσεως, ἀλλὰ καὶ ντροπῆς³⁴.

Κατὰ τὴν ἀντίληψη τῶν Ἑβραίων ἡ ἀπολύτρωση ἦταν ἀδύνατον νὰ δοθεῖ ἀπὸ ἓνα πτῶμα, κάτι τόσο ἀκάθαρτο ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτὸ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ σύντομα³⁵, ἀπὸ ἓναν κατάδικο κρεμασμένο στὸ ξύλο ποὺ ἔφερνε ἐπάνω του τὸ σημάδι τῆς θεϊκῆς κατάρας³⁶.

Στὸν Γολγοθᾶ οἱ παριστάμενοι μποροῦσαν νὰ θριαμβεύουν εὐκόλα κοροϊδεύοντάς Τον καὶ καλώντας Τον νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸν σταυρό³⁷.

Ὅσο γιὰ τοὺς μαθητὲς Του μπορεῖ εὐκόλα κάποιος νὰ προβλέψῃ τὴν τρομαγμένη ἀντίδρασή τους.

2. Τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ

Ἄν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθητὲς Του ὕστερα ἀπ' Αὐτὸν δὲν μετρίασαν τὸ σκάνδαλο τοῦ σταυροῦ, εἶναι ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς ἔκρυβε ἓνα νόημα.

Πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα ὁ Χριστὸς ἦταν ὁ μόνος ποὺ βεβαίωνε γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ σταυροῦ, γιὰ νὰ ὑπακούσῃ στὸ θέλημα τοῦ Πατέρος³⁸.

Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ οἱ Μαθητὲς, φωτισμένοι ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, κηρύττουν τὴν ἀναγκαιότητα αὐτὴ τοποθετώντας τὸ σκάνδαλο τοῦ σταυροῦ μέσα στὴν θεία οἰκονομία.

«Ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ»³⁹.

3. Ἡ θεολογία τοῦ σταυροῦ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γνώριζε ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ὅτι «ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς»⁴⁰.

Ἀπὸ τὸν σταυρὸ ἐκδηλώνεται μὲ λαμπρότητα ἡ σοφία τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶχε ἀναγγελεθεῖ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

33. Πρὸς Φιλιππησίους β' 8.

34. Πρὸς Ἑβραίους ιβ' 2, ιγ' 12.

35. Ἰησοῦ Ναυῆ ι' 26, Β' Βασιλειῶν κα' 9, Ἰωάννου ιθ' 31,

36. Δευτερονομίου κα' 22, πρὸς Γαλάτας γ' 13.

37. Ματθαίου κζ' 39-44.

38. Ματθαίου ιστ' 21.

39. Λουκᾶ κδ' 26.

40. Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 3.

Μέσα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου φανερώνεται ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξῆς:

* Ὁ Ἰησοῦς κρεμάσθηκε ἐπὶ ξύλου σὰν καταραμένος. Αὐτὸ ἔγινε γιὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσει ἀπὸ τὸν Νόμο⁴¹.

* Τὸ πτώμα τὸ ὑψωμένο στὸν σταυρὸ «ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας»⁴², ἐπέτρεψε στὸν Θεὸ «κατακρίναι τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί»⁴².

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Νόμου ἐκτελέσθηκε ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ὁ Θεὸς «ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἤρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας»⁴³.

* «Διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ» ὁ Θεὸς κατηλλάγη μὲ ὅλα τὰ πλάσματα⁴⁴ καὶ ξανάφερε τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐνότητα σ' ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

4. Ὁ σταυρὸς ἀνύψωσε πρὸς τὴν δόξα

Ὁ σταυρὸς εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ στὸν σταυρὸ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θριαμβεύει.

Μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης διηγεῖται τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θὰ ἔλεγε κάποιος ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προχωρεῖ πρὸς τὸν σταυρὸ μὲ μεγαλοπρέπεια. Ἀνεβαίνει σ' αὐτὸν θριαμβευτικὰ γιατί ἐκεῖ θεμελιώνει τὴν Ἐκκλησία Του «παραδὼς τὸ πνεῦμα»⁴⁵ καὶ ἀφήνον-τας νὰ κυλίσει ἀπὸ τὸ πλευρό Του αἷμα καὶ νερό⁴⁶, τὰ μυστήρια μὲ τὰ ὁποῖα ὁ πιστὸς γίνεται μέτοχος καὶ κοινωνὸς τῆς δόξας Του.

Γ'. Ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἐνῶ ὁ Σωτήρας μας μὲ τὴν ἐνανθρώπηση καὶ ὅλη τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴ Του καὶ δράση Του καὶ μάλιστα τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας Του ἐπεφάνη καὶ ἐνήργησε σωτηριωδῶς μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων ἀνθρώπων, μὲ τὴν κατάβαση στὸν Ἄδη ἐπεφάνη καὶ ἐνήργησε σωτηριωδῶς καὶ στίς ἀπ' αἰῶνος κατεχόμενες ἀπὸ αὐτὸν ψυχές.

41. Πρὸς Γαλάτας γ' 13.

42. Πρὸς Ρωμαίους η' 3,

43. Πρὸς Κολοσσαεῖς β' 14-15.

44. Πρὸς Κολοσσαεῖς α' 20.

45. Πρὸς Ἰωάννου ιθ' 30.

46. Ἰωάννου ιθ' 34.

Κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας λέγοντες γιὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν ᾠδη, ἐννοοῦμε τὴν μεταξὺ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως γενομένη κατάβαση τῆς μετὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὑποστατικῶς ἐνωμένης ψυχῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸ βασίλειο τῶν νεκρῶν, γιὰ νὰ κηρύξει καὶ πρὸς αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας καὶ νὰ προσφέρει τὴν θεία Χάρη καὶ σωτηρία στοὺς ἀξίους ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἐπιδεκτικοὺς αὐτῆς.

Ἡ τεθεωμένη ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κατῆλθε στὸν ᾠδη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκφώνηση τοῦ «τετέλεσται»⁴⁷, ὅταν χωρίσθηκε τοῦ ἀχράντου σώματός Του, ἔμεινε στὸν ᾠδη κατὰ τὸ μέχρι τῆς ἀναστάσεως χρονικὸ διαστημα, κατὰ τὸ ὁποῖο τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἄπνουν καὶ ἀδιάφθορο ἔκειτο στὸν τάφο, ἦτοι ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς μέχρι τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς. Ἀφοῦ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τρεῖς ἡμέρες ἔκειτο νεκρὸ στὸν τάφο καὶ ἡ ψυχὴ Του οὔτε μὲ τὸ σῶμα ἦταν δυνατόν νὰ εὐρίσκεται στὸν τάφο, οὔτε ἦταν δυνατόν νὰ ἀνεβεῖ πρὸς τὸν Πατέρα, δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος παρὰ νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι κατέβηκε καὶ παρέμεινε στὸν ᾠδη μαζί μὲ τὶς ψυχές τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦταν κατὰ πάντα ὅμοιος ὡς τέλειος ἄνθρωπος.

Στὸν ᾠδη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατῆλθε ἐλευθέρως καὶ ἐκουσίως, ὅπως ἀκριβῶς ἀνῆλθε καὶ στὸν σταυρό, διότι δὲν ἦταν ὑποκείμενος στὸν θάνατο ἀλλὰ ἐξουσιαστής του. Μόνο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διέμεινε «ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος»⁴⁸ καὶ ἀναδείχθηκε ἐλευθερωτὴς τους.

Κατῆλθε λοιπὸν πρὸς ὅλες τὶς ψυχές καὶ σ' αὐτὲς ποὺ εὐρίσκοντο σὲ παράκληση καὶ σ' αὐτὲς ποὺ ὀδυνῶντο, τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς δικαίους καὶ ἀδίκους, τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀπίστους.

Σκοπὸς τῆς καθόδου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν ᾠδη ἦταν ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ διαλύσει τὸ κράτος τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾠδη καὶ τοῦ Διαβόλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κηρύξει καὶ πρὸς τὶς ψυχές τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας καὶ νὰ ἀπολυτρώσει καὶ νὰ ἐλευθερώσει τὶς ψυχές.

Οἱ ὀρθόδοξοι Πατέρες καὶ θεολόγοι διδάσκουν ὁμοφώνως τὴν καθολοκότητα τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου στὸν ᾠδη καὶ τὴν προσφορὰ τῆς σωτηρίας πρὸς ὅλους τοὺς τεθνεῶτες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σώθηκαν οἱ πιστεύσαντες σ' Αὐτόν⁴⁹.

47. Ἰωάννου ιθ' 30.

48. Ψαλμοῦ οζ' (οη') 87, 5.

49. Α' Πέτρου γ' 18-22, δ' 6, Ἡσαΐου νθ' 9.

Δ'. Ἡ ἀνάστασις

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶχε προαναγγεῖλει στοὺς Μαθητὲς Του ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ πεθάνει καὶ νὰ ἀναστηθεῖ τὴν τρίτη ἡμέρα ἀπὸ τὸν θάνατό Του⁵⁰.

Αὕτῃ ἡ ἐξαγγελία μιᾶς ἀναστάσεως ἐκ τῶν νεκρῶν παρέμεινε ἀκατανόητη γιὰ τοὺς Δώδεκα Ἀποστόλους. Ἀκόμη περισσότερο ἦταν ἀκατανόητη γιὰ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ λαμβάνοντες ἀφορμὴ ἀπὸ αὐτὴ ἐζήτησαν νὰ φρουρηθεῖ ὁ Τάφος Του⁵¹.

1. Ἡ πασχαλινὴ ἐμπειρία

Ὁ θάνατος καὶ ἡ ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γέμισε τοὺς Δώδεκα ἀπελπισία⁵².

Μόνο ἡ πασχαλινὴ ἐμπειρία μπόρεσε νὰ τοὺς ὀδηγήσει στὴν πίστι.

Ἡ εὕρεση τοῦ κενοῦ τάφου δὲν ἦταν ἀρκετὴ καὶ ἱκανὴ γιὰ νὰ τοὺς πείσει. Μόνο ὁ Ἰωάννης πίστευσε ἀμέσως⁵³. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὶς ἐμφανίσεις Του, «ἐπὶ ἡμέρας πλείους»⁵⁴ ἢ ἀκριβέστερα «δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα»⁵⁵ ὡς τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεώς Του, ἐπιβεβαίωσε τοὺς Δώδεκα ὅτι ζεῖ μετὰ τὸν θάνατό Του.

Οἱ διηγήσεις αὐτῶν τῶν ἐμφανίσεων ὑπογραμμίζουν αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τῶν ἐμφανίσεων.

- * Αὐτὸς ποὺ ἐμφανίζεται εἶναι πράγματι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ.
- * Οἱ Ἀπόστολοι Τὸν βλέπουν, Τὸν ἀγγίζουν⁵⁶, τρῶνε μαζί Του⁵⁷.
- * Εἶναι κοντά τους ὅχι σὰν φάντασμα, ἀλλὰ μὲ τὸ σῶμα Του⁵⁸. Αὐτὸ τὸ σῶμα ὅμως δὲν ὑπόκειται στοὺς συνήθεις περιορισμοὺς τῆς ἐπίγειας ζωῆς⁵⁹.
- * Ὁ Ἰησοῦς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνεργεῖ, ὅπως καὶ στὸ διάστημα τῆς πρὸ τοῦ θανάτου Του ζωῆς Του, κι αὐτὸ ἐπιτρέπει τὴν ἀναγνώρισή Του⁶⁰.
- * Ὁ λαὸς δὲν εἶναι θεατὴς αὐτῶν τῶν ἐμφανίσεων, ὅπως ἦταν θεατὴς τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου Του.
- * Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιφυλάσσει τὶς ἐμφανίσεις Του στοὺς μάρτυρες

50. Μάρκου γ' 31, θ' 31 καὶ ι' 34.

51. Ματθαίου κζ' 63-64.

52. Μάρκου ιστ' 14, Λουκᾶ κδ' 21-24, 37, Ἰωάννου κ' 11.

53. Ἰωάννου κ' 8.

54. Πράξεων ιγ' 31.

55. Πράξεων α' 3.

56. Λουκᾶ κδ' 36-40, Ἰωάννου κ' 19-29.

57. Λουκᾶ κδ' 30, 41, Ἰωάννου κα' 9-13, Πράξεων ι' 41.

58. Ματθαίου κη' 9, Λουκᾶ κδ' 37, Ἰωάννου κ' 20, 27.

59. Ἰωάννου κ' 19.

60. Λουκᾶ κδ' 30, Ἰωάννου κα' 6, 12

ποὺ ὁ Ἰδιος ἐξέλεξε⁶¹ καὶ ποὺ ὁ τελευταῖος ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ Παῦλος στὸν δρόμο πρὸς τὴν Δαμασκό⁶².

Ἐμφανίζεται σ' αὐτοὺς «καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ»⁶³, γιατί ὁ κόσμος δὲν ἀποδέχεται τὴν πίστη.

* Οἱ φύλακες τοῦ τάφου τρομοκρατημένοι ἀπὸ τὴν μυστηριώδη θεοφάνεια⁶⁴ δὲν βλέπουν τὸν Ἰδιο τὸν Ἰησοῦ νὰ ἀνασταίνεται. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀδύνατη ἡ περιγραφή τοῦ γεγονότος τῆς ἀναστάσεως, δηλαδὴ τῆς στιγμῆς ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἐπανέρχεται στὴν ζωὴ ἀπὸ τὸν θάνατο.

2. Τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Ἀνάσταση ἀποτελεῖ τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, γιατί ἀποκαλύπτεται ὡς τὸ βασικὸ περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Αὐτὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Πάσχα εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα ἡ μαρτυρία γιὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς σταυρώθηκε καὶ πέθανε καὶ ὁ Θεὸς Τὸν ἀνέστησε καὶ χαρίζει μὲ τὴν ἀνάστασή Του τὴν σωτηρία στοὺς ἀνθρώπους.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατήχηση τοῦ Πέτρου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους⁶⁵ καὶ ἡ ὁμολογία του μπροστὰ στὸ Ἰουδαϊκὸ Συνέδριο⁶⁶.

Αὐτὴ εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Φιλίππου στὸν Αἰθίοπα εὐνοῦχο⁶⁷.

Τὸ ἴδιο διεκήρυξε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Ἰουδαίους⁶⁸, καὶ στοὺς εἰδωλολάτρες Ἀθηναίους⁶⁹. Αὐτὴ ἦταν ἡ ὁμολογία του μπροστὰ στοὺς κριτές του⁷⁰.

Στὸ κήρυγμά τους οἱ μάρτυρες τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου ὑπογραμμίζουν ὅτι ἡ Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξεπλήρωσε τὶς προφητικὲς ἐπαγγελίες γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ Μεσσία στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ⁷¹, γιὰ τὸν δοξασμὸ τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ⁷², γιὰ τὴν ἐνθρόνιση τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου⁷³.

Γιὰ νὰ ἀποδώσουν αὐτὸ τὸ μυστήριο, ποὺ εὐρίσκεται πέρα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐμπειρία, χρησιμοποιοῦν ἓνα σύνολο ἐκφράσεων καὶ σκιαγρα-

61. Πράξεων β' 32, ι' 41.

62. Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 8.

63. Ἰωάννου ιδ' 22.

64. Ματθαίου κη' 4.

65. Πράξεων γ' 14.

66. Πράξεων δ' 10.

67. Πράξεων η' 35.

68. Πράξεων ιγ' 34, ιζ' 3.

69. Πράξεων ιζ' 31.

70. Πράξεων κγ' 6.

71. Πράξεων β' 34.

72. Πράξεων δ' 30, πρὸς Φιλιππησίους β' 7.

73. Πράξεων ζ' 56, Ματθαίου κστ' 64.

φοῦν τὶς διαφορὲς πτυχὲς τοῦ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι:

- * Ὁ Ἅγιος ποὺ ὁ Θεὸς τὸν γλυτώνει ἀπὸ τὴν φθορὰ τοῦ Ἄδῃ⁷⁴.
- * Ὁ νέος Ἀδὰμ ποὺ στὰ πόδια Του ὁ Θεὸς ἔθεσε τὰ πάντα⁷⁵.
- * Ἡ πέτρα ποὺ καταφρονήθηκε καὶ ὁμῶς ἔγινε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος⁷⁶.

3. Ἐννοια καὶ σπουδαιότητα τῆς Ἀναστάσεως.

Στὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διατυπώνεται μιὰ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ γεγονότος.

Μὲ τὴν Ἀνάσταση καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ ἐξύψωση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ Θεὸς ἐσφράγισε τὸ ἔργο τῆς ἀπολυτρώσεως ποὺ ἐγκαινιάσθηκε μὲ τὴν ἐνσάρκωση καὶ ἐκπληρώθηκε στὸν σταυρό.

Μὲ τὴν Ἀνάσταση ὁ Ἰησοῦς ἀναδείχθηκε «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει»⁷⁷, «Κύριος καὶ Χριστός»⁷⁸, «ἀρχηγὸς καὶ σωτὴρ»⁷⁹, «κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν»⁸⁰.

Ἔτσι ἀποκαλύφθηκε πλήρως τὸ βαθύτερο βίωμα τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του. Αὐτὴ ἡ ζωὴ ἦταν ἡ φανέρωση ἐδῶ στὴν γῆ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀγάπης Του καὶ τῆς χάρις Του⁸¹.

Ἡ φανέρωση ἦταν συγκαλυμμένη γιὰτὶ ἡ δόξα δὲν ἦταν ἀντιληπτὴ παρὰ μόνο μὲ σημεία⁸², ἢ γιὰ σύντομο χρονικὸ διαστημα, ὅπως στὴν Μεταμόρφωση⁸³.

Τώρα ποὺ ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθε ὀριστικὰ στὴν δόξα, ἡ φανέρωση συνεχίζεται μέσα στὴν Ἐκκλησία μὲ τὰ θαύματα⁸⁴ καὶ μὲ τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος σ' ὅσους πιστεύουν⁸⁵.

Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, «πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν»⁸⁶, εἰσῆλθε πρῶτος σ' αὐτὸν τὸν νέο κόσμον ποὺ εἶναι τὸ λυτρωμένο σύμπαν. Ὡς «Κύριος τῆς δόξης»⁸⁷ εἶναι ὁ αἷτιος τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων⁸⁸.

Ἐνισχυμένος μὲ τὴν θεϊκὴ ἐξουσία δημιουργεῖ ἓνα ἅγιο λαὸ δικό Του⁸⁹ ποὺ τὸν ὁδηγεῖ ἐπάνω στὰ ἴχνη Του.

74. Πράξεων β' 25-32, ιγ' 35, Ψαλμοῦ ιε' 8-11.

75. Πρὸς Κορινθίους Α' ιε' 27, πρὸς Ἑβραίους α', 5-13, Ψαλμοῦ η' 7.

76. Πράξεων δ' 11, Ψαλμοῦ ριζ' 22.

77. Πρὸς Ρωμαίους α' 4, Πράξεων ιγ' 33, πρὸς Ἑβραίους α' 5, ε' 5, Ψαλμοῦ β' 7.

78. Πράξεων β' 30.

79. Πράξεων ε' 31.

80. Πράξεων ι' 42, πρὸς Ρωμαίους ιδ' 9, πρὸς Τιμόθεον Β' δ' 1.

81. Πρὸς Τιμόθεον Β' α' 10. πρὸς Τίτον β' 11 καὶ γ' 4.

82. Ἰωάννου α' 4.

83. Λουκᾶ θ' 32, 35.

84. Πράξεων γ' 16.

85. Πράξεων β' 38 καὶ ι' 44.

86. Πράξεων κστ' 23, πρὸς Κολοσσαεῖς α' 18, Ἀποκαλύψεως α' 5.

87. Πρὸς Κορινθίους β' 8, Ἰακώβου β' 1, πρὸς Φιλιππησίους β' 1.

88. Πράξεων γ' 6.

89. Α' Πέτρου β' 9.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Στὴν λειτουργικὴ φυλλάδα ποὺ ἐκδίδει ἡ «Ἀποστολικὴ Διακονία», μὲ εἰσαγωγὴ καὶ σχόλια τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Κωνσταντίνου Παπαγιάννη, καταγράφονται τυπικὲς διαταξεῖς καὶ θεολογικὰ σχόλια γι' αὐτὲς τὶς ἡμέρες, ποὺ πρέπει νὰ μελετήσετε ἐπισταμένως.

Στὴν συνέχεια θὰ ἐπαναλάβουμε τὶς ὁδηγίες ποὺ ἔχουμε δώσει γιὰ τὴν διακονία μας αὐτὲς τὶς σεβάσμιες καὶ ἱερὲς ἡμέρες, ποὺ εἶναι μοναδικὲς γιὰ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ προσελκύουν τοὺς πιστοὺς στὶς αὐλὲς τοῦ Κυρίου.

Α΄. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ἐπιμέλεια γιὰ τὴν αἰσθητικὴ τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ὥστε νὰ συμβάλει στὴν βίωση τῆς ἐβδομάδος τοῦ Πάθους.

α΄. Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ὅλο κλίμα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας, δηλαδὴ κατανυκτικὸς καὶ πένθιμος.

β΄. Τὰ καλύμματα τῆς ἁγίας Τραπέζης νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τὸ πέρας τῶν Μεγάλων Ὡρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πένθιμα.

γ΄. Ὁ φωτισμὸς τῶν Ἱερῶν Ναῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἑσπερινῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγοστός. Δέν ταιριάζουν ἄπλετες φωτοχυσίες μὲ τὸν κατανυκτικὸ χαρακτήρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας. Τὸ ὀλιγοστὸ καὶ μελιχρὸ φῶς, μαζί μὲ τὴν τρεμᾶμενη φλόγα τῶν κανδηλιῶν καὶ τῶν κεριῶν συντελοῦν στὴν αὐτοσυγκέντρωση τῶν πιστῶν.

2. Ἡ ἀπόδοση τῶν ὕμνων.

α΄. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ἀποδίδονται ἀπὸ τοὺς κ. κ. Ἱεροψάλτες μὲ προσοχή, σύμφωνα μὲ τὰ μουσικὰ βιβλία καὶ χωρὶς ἔντονους λαρυγγισμοὺς καὶ ἐπιδείξεις. Πρόκειται γιὰ μέλη καθιερωμένα, ποὺ πρέπει νὰ ψάλλονται κατὰ τὸ ἦθος καὶ ὕφος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δεητικὰ καὶ κατανυκτικὰ. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες, νὰ μελετήσουν τὰ μέλη αὐτά, ὥστε νὰ ἀποφεύγουν ἀπαράδεκτους αὐτοσχεδιασμούς. Τὰ μέλη ψάλλονται οὔτε πολὺ ἀργά, οὔτε πολὺ γρήγορα. Ἡ μεσότης εἶναι ἡ εὐπρόσδεκτος ἐνδειγμένη πρακτικὴ. Μερικὰ μέλη π.χ. τό «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται...», τό «Τὸν Νυμφῶνά Σου βλέπω...» κλπ. εἶναι πολὺ γνωστὰ στὸ ἐκκλησίασμα, καὶ

τὰ συμφάλλει μὲ τοὺς χοροὺς τῶν Ἱεροψάλτων. Συστήσατε στοὺς Ἱεροψάλτες νὰ διευκολύνουν τὸν λαὸ στὴν συμφαλμωδία καὶ νὰ ἀποφεύγουν μουσικὲς γραμμὲς ἄγνωστες στοὺς πιστοὺς ποὺ συμφάλλουν. Ἡ συμφαλμωδία δημιουργεῖ κατάνυξη καὶ ἐμπειρία συμμετοχῆς στὴν προσευχὴ καὶ στὴν λατρεία. Βοηθήσατε τὸν λαὸ μας νὰ συμμετέχει σ' αὐτὴ καὶ μὴν τὸν ἀγνοεῖτε.

β'. Δέν νομίζω, ὅτι χρειάζεται νὰ τονίσω, πὼς δέν δικαιολογεῖται καμμία βιασύνη στὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ. Κανένα τροπάριο δέν πρέπει νὰ παραλειφθεῖ χάριν δῆθεν συντομίας. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ψάλλονται δῖς. Αὐτὸ νὰ τηρηθεῖ. Οἱ πιστοὶ κρατοῦν βιβλία στὰ χέρια τους καὶ παρακολουθοῦν τὰ ψαλλόμενα μέλη. Ὡς παραλείψετε κάποιον, θὰ γίνῃ ἀντιληπτὸ, θὰ σκανδαλίσετε καὶ θὰ ἐπικριθεῖτε. Ἄλλωστε δέν θὰ κερδίσετε χρόνο. Μία φορὰ τὸν χρόνο ψάλλονται αὐτά. Κάθε παράλειψη προδίδει ἑλλειψη εὐλάβειας, καὶ ἀκόμη διάθεση περιφρονήσεως πρὸς τὴν προσευχὴ, ἐπειδὴ κάθε ἱερὴ Ἀκολουθία εἶναι μία προσευχὴ. Καὶ ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ γίνῃ μὲ φόβο Θεοῦ.

γ'. Κανονικὰ κάθε ἱερὴ Ἀκολουθία Νυμφίου διαρκεῖ 2 ὥρες. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν 4 ὥρες. Συμβουλευθεῖτε τὸ ἰσχυρὸν Ὁρολόγιον Πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας. Γιὰ τὴν τήρησιν ἐπακριβῶς τοῦ ὥραριου ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τὴν εὐθύνην φέρουν οἱ Ἐφημέριοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ὀφείλουν νὰ συνεννοοῦνται οἱ Ἱεροψάλτες.

δ'. Τὰ ἀναγνώσματα κατὰ τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες εἶναι πολλὰ καὶ πρέπει νὰ διαβάζονται μὲ τρόπο ποὺ νὰ διευκολύνῃ τὴν κατανόησίν τους. Τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια, οἱ προφητεῖες, οἱ ψαλμοί, ὅλα διαβάζονται. Τόσο οἱ Ἱερεῖς ὅσο καὶ οἱ Ἱεροψάλτες, ἐπιβάλλεται νὰ προσέξουν πολὺ στὴν καλὴ καὶ κατ' ἐννοίαν ἀπόδοση τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὅπου ὁ Ἱεροψάλτης δέν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀναγνώσῃ σωστά, ἅς ἀφήσῃ τὸ ἔργο αὐτὸ σὲ ἄλλο ἐνορίτη ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτελέσῃ ὀρθά.

Διευκολύνῃ τὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν νὰ ὑπάρχει τακτικὸς Ἀναγνώστης, μὲ σωστὴ ἄρθρωση λόγου καὶ ἀνάγνωσιν. Ὑπάρχουν στὶς Ἐνορίες μας Χριστιανοί, ποὺ ἔχουν προϋποθέσεις γι' αὐτὴ τὴν διακονίαν. Βοηθήσατέ τους νὰ καταρτισθοῦν καὶ ἐνθαρρύνάτε τους νὰ ἀναλάβουν τὴν ὑπεύθυνον αὐτὴν διακονίαν.

3. εὐταξία

α'. Οἱ κ. κ. Ἐκκλησιαστικοὶ Ἐπίτροποι καλοῦνται νὰ συμβουλευθοῦν τοὺς Ἐφημερίους τους γιὰ κάθε λεπτομέρεια, ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως μέσα στὸν ἱερὸ Ναό. Πολλὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἔγκαιρον ἐπέμβασίν τους καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ἔγκαιρον πρόβλεψιν.

β'. Τό καθήκον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων εἶναι, νὰ κατευθύνουν τοὺς ἐκκλησιαζομένους μὲ εὐγένεια πρὸς τίς θέσεις τους, νὰ προλαμβάνουν κάθε ἀταξία, νὰ ἐπιβλέπουν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ ἐπιλαμβάνονται τῆς ἀντιμετωπίσεως κάθε ζητήματος, ποὺ δημιουργεῖται ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ κατὰ τὴν διάρκεια, ποὺ τελοῦνται οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες. Μὲ καλὸ τρόπο, χωρὶς φωνές, χωρὶς θυμοὺς καὶ ἔριδες, νὰ προσφέρουν τίς καλὰς ὑπηρεσίες τους στὴν εὐταξία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

γ'. Οἱ Ἱερεῖς ὀφείλτε νὰ κινεῖσθε ἱεροπρεπῶς ἐντὸς τοῦ Ναοῦ κατὰ τὴν διάρκεια ποὺ τελοῦνται οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες. Δὲν πρέπει π. χ. νὰ βγαίνετε ἀπὸ τὸ ἅγιο Βῆμα, ντυμένοι μάλιστα μὲ τὰ ἱερὰ ἄμφια, καὶ νὰ διασχίζετε τὸν ναό, νὰ μεταβαίνετε στὸ παγκάρι, νὰ δίνετε ὁδηγίες ἢ νὰ διορθώνετε ἀταξίες. Αὐτὸ ἀπαγορεύεται ἀπολύτως. Ὅ,τι θέλετε νὰ πεῖτε στοὺς Ἱεροφάλτες, στοὺς Ἐπιτρόπους καὶ στοὺς Νεωκόρους φροντίσατε νὰ τὸ πεῖτε πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Συνεννοηθεῖτε ἐγκαίρως, ὥστε νὰ ἀποφεύγονται ἄσκοπες κινήσεις, φωνασκίες καὶ παρατηρήσεις κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας.

δ'. Ἡ ἐξασφάλιση περισσοτέρων καθισμάτων γιὰ τίς ἡμέρες αὐτὲς εἶναι εὐλογος. Ἡ ὀρθοστασία εἶναι γιὰ ὅλους σκληρὴ δοκιμασία.

4. Πνευματικὴ οἰκοδομὴ καὶ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν.

α'. Γιὰ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν πιστῶν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἐξέδωσε πνευματικὰ βοηθήματα: α) «Μία θεοστυγὴς συμπαιγνία. Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ κατ' αὐτὴν παραβάσεις» β) «Ἡ ἐπάνοδος στὸ ἀρχαῖο κάλλος καὶ γ') τὸ «Πασχάλιο Μήνυμά μας», ποὺ θὰ διανεμηθεῖ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα καὶ ἀναφέρεται στὴν τριλογία τῆς πασχάλιας ἐμπειρίας.

β'. Γιὰ τὴν διευκόλυνση τῶν πιστῶν νὰ συμμετάσχουν στὴν θεία λατρεία ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἐκδίδει Πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Τοῦτο θὰ διανεμηθεῖ ἀπὸ τὸ παγκάρι τὴν Ε' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, 6 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. Αὐτονόητο βέβαια εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ τηρεῖται μὲ ἀκρίβεια ἡ ἀναγραφόμενη ὥρα ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

5. Ἀρχιερατικὲς χοροστασίες

α'. Ἡ τάξις τῶν Ἀρχιερατικῶν χοροστασιῶν στὶς τελούμενες ἱερὲς Ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας, παρατίθεται σὲ Παράρτημα τῆς λειτουργικῆς φυλλάδας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ποὺ καταρτίσθηκε ἀπὸ τὸν Πρωτοπρεσβύτερο κ. Κωνσταντῖνο Παπαγιάννη στὴν ἔκδοση τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας», γιὰ νὰ λάβετε γνώση καὶ νὰ ἐνημερώσετε καὶ τοὺς Ἱεροφάλτες.

Β'. ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ἀκολουθίες Νυμφίου

Εἰσερχόμεσθε στὴν ἐπισήμανση εἰδικῶν θεμάτων τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας.

α'. Στό «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος...» ποὺ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστη ἀργῶς καὶ ἐμμελῶς -δηλαδὴ ὅπως ὁ Ἀπόστολος- ὁ Ἱερέας μὲ μῶβ ἢ μαῦρο ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο θυμιάζει μὲ τό «κατζίον» τὴν ἁγία Τράπεζα, τὶς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου καὶ τὸν λαό. Προπορεύονται αὐτοῦ δύο παιδιὰ μὲ λαμπάδες, ποὺ πρέπει νὰ γνωρίζουν καλὰ τὴν διαδρομὴ ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μέσα στὸν Ναό, ὥστε νὰ μὴν δημιουργεῖται σύγχυση. Ὁ Ἱερέας πρέπει νὰ τὰ διδάξει πῶς καὶ ποῦ θὰ σταθοῦν.

Τὸ θυμιάτισμα μὲ τό «κατζίον» θέλει τέχνη. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει νὰ ἐξασκηθεῖτε. Ὁ Ἱερέας κινεῖ ρυθμικὰ καὶ ἤρεμα τό «κατζίον» κάνοντας τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ὥστε νὰ ἀκούγεται ὁ ἥχος τῶν κωδωνίσκων χωρὶς νὰ ἐνοχλεῖ.

β'. Τὸ ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων γίνεται ἡ λιτανεία τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου, ὡς ἐξῆς. Στὴν εἰκόνα τοποθετοῦνται ἐγκαίρως πρὸ τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας 3 κεριά. Αὐτὰ ἀνάβονται πρὸ τῆς λιτανείας. Μόλις ὁ Ἱεροφάντης ἀρχίσει νὰ ψάλλει τό «Ἰδού, ὁ Νυμφίος ἔρχεται...» ὁ Ἱερέας, φορώντας φαιλόνιο, ἀφοῦ προηγουμένως θυμιάσει τὴν ἱερὰ εἰκόνα ἢ ὁποῖα εὑρίσκεται στὴν ἁγία Τραπεζα, τὴν ἀναλαμβάνει στὰ χέρια του, τὴν ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν λαό, καὶ προπορευομένων λαμπαδούχων, ἐξαπτερύγων καὶ τοῦ θυμιατοῦ, ἀρχίζει νὰ τὴν λιτανεύει κινούμενος ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ γύρω ἀπὸ αὐτή, κατευθύνεται πρὸς τὴν βορεινὴ θύρα τοῦ ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐξερχόμενος διασχίζει λιτανευτικὰ καὶ ἀργὰ ὅλο τὸν ἱερὸ Ναὸ τὸ δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ κλίτος. Πρὸς διευκόλυνση τῆς πορείας τῆς λιτανείας πρέπει νὰ διδάξετε εἴτε τὰ παιδιὰ εἴτε ἓνα Ἐκκλησιαστικὸ Ἐπίτροπο, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ προπορεύεται. Οἱ λοιποὶ Ἐφημέριοι ποὺ εἶναι παρόντες στὴν ἱερὰ Ἀκολουθία, ἀκολουθοῦν τὴν λιτανεία φοροῦντες τὰ ἄμφια, ἀσκεπεῖς, κρατοῦντες ἀναμμένη λαμπάδα. Ὁ Ἱερέας μὲ τὴν εἰκόνα περιέρχεται τὸν Ναὸ καὶ ὅταν φθάσει στὸν Σολέα τὴν ἀποθέτει στὸ εὐπρεπισμένο δισκέλιο ποὺ ἔχει ἐν τῷ μεταξὺ τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. Τὴν θυμιάζει, καὶ ἀφοῦ κάνει 3 μετάνοιες, τὴν προσκυνεῖ, καὶ ἀποχωρεῖ στὸ ἅγιο Βῆμα.

Τὸ προσκύνημα τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου ἀπὸ τοὺς πιστοὺς θὰ γίνῃ μετὰ

τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐντεταλμένοι ἐνορίτες θὰ πρέπει νὰ φυλάσσουν τὶς εἰσόδους τοῦ Σολέα ἐμποδίζοντας τοὺς πιστοὺς νὰ δημιουργήσουν ἀταξία καὶ ἀκαταστασία. Ὑποχρεούμαστε νὰ καταρτίσουμε τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποκτήσουν λειτουργικὴ ἀγωγή καὶ «πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος» (πρὸς Τιμόθεον Α' γ' 15).

Οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι προηγεῖται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἡ κοινὴ προσευχή, ποὺ δὲν πρέπει νὰ ἐνοχλεῖται ἐξ οὐδενὸς καὶ ἔπεται ἡ προσκύνηση τῶν εἰκόνων.

Μετὰ τὴν ἱερὰ Ἀκολουθία, τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, τὸ προσκυνητὰρι μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὴν οἰκεία θέση στὴν εἴσοδο τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὥστε νὰ προσκυνοῦν οἱ πιστοὶ προσερχόμενοι στὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τὶς ἐπόμενες ἡμέρες, χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦν.

Στοὺς ἱεροὺς Ναοὺς ποὺ θὰ χοροστατήσουμε σὲ ἱερὰ Ἀκολουθία Νυμφίου, τὸ προσκυνητὰρι μὲ τὴν εἰκόνα πρέπει νὰ εὑρίσκεται στὸν Σολέα γιὰ νὰ προσκυνήσουμε στό «Αἰνεῖτε...».

γ'. Τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ὁρθρῶν διαβάζεται ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη εὐκρινῶς καὶ μὲ ἔννοια. Ἀπαγορεύουμε τὴν ψαλτὴ ἀπόδοση τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας. Ψάλλονται τὸ 12ο Εὐαγγέλιο τῆς Ἀκολουθίας τῶν Ἀχράντων Παθῶν τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ, τὸ τέλος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀποκαθηλώσεως τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ, γιὰ νὰ δοθεῖ ἀρκετὸς χρόνος στὴν Ἀποκαθήλωση τοῦ Ἑσταυρωμένου καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ὁ Ἱερέας ἀναγινώσκοντας μὲ κατάνυξη τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο φέρει ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο. Ὁ Διάκονος, κατὰ μὲν τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου στέκεται δεξιὰ τοῦ Ἱερέα ποὺ ἀπαγγέλλει ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, κατὰ δὲ τὶς Προηγιασμένες ἀπαγγέλλει αὐτὸς τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸν Ἀμβωνα.

δ'. Στὴν Θ' ὥδῃ τοῦ Κανόνος ὁ Ἱερέας ἢ ὁ Διάκονος, θυμιάζει κανονικὰ μὲ τὸ σύνηθες θυμιατό.

ε'. Στό «Αἰνεῖτε...» τῶν Αἵνων, ὅπου χοροστατεῖ Ἀρχιερέας, κατέρχεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερατικὸ θρόνο καὶ προσκυνεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου ἢ ὁποία εὑρίσκεται στὸν Σολέα. Πρὸς τοῦτο ἐγκαίρως, καὶ ἐνῶ ψάλλεται τό «Πᾶσα πνοή...», ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ ἅγιο Βῆμα ὁ Ἀρχιδιάκονος μὲ τρικέρι καὶ ὁ β' διάκονος μὲ δικέρι καὶ στέκονται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στὴν ἱερὰ Ἀκολουθία Πρεσβύτε-

ροι ποιήσαντες σχῆμα. Μόλις ὁ Πρωτοψάλτης τελειώσει τό «Πᾶσα πνοή ...» ἀρχίζει ὁ Λαμπαδάριος τό «Αἰνεῖτε...» σέ ἀργὸ μέλος Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τότε ὁ Ἀρχιερέας κατέρχεται ἀργὰ ἀπὸ τὸν θρόνο καὶ προπορευομένων τῶν Διακόνων κατευθύνεται πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καὶ προσκυνεῖ αὐτὴν κάνοντας τρεῖς μετάνοιες. Τελειώνοντας τὴν προσκύνηση, λαμβάνει τὸ τρικέρι καὶ ἀρχίζει νὰ εὐλογεῖ τὸν λαό, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροψάλτου ψάλλοντος ἥπια τό «Εἰς πολλά ἔτη». Ἐπιστρέφει στὸν θρόνο σχεδὸν ταυτόχρονα μὲ τὸ τέλος τοῦ «Αἰνεῖτε...». Τότε οἱ Ἱερεῖς ποιήσαντες σχῆμα, μεταβαίνουν πρὸ τῆς Εἰκόνας, κάνουν 3 μετάνοιες, προσκυνοῦν ἀνὰ δύο, κάνουν ἄλλες 3 μετάνοιες καὶ ἀφοῦ ἔρθουν πρὸ τοῦ θρόνου ποιοῦν σχῆμα καὶ ἀπέρχονται στὸ ἅγιο Βῆμα.

στ'. Τὰ τέσσερα τροπάρια τῶν Αἰνῶν, ψάλλονται ὅλα χωρὶς περικοπές, ὡς ὀρίζει τὸ «Τυπικόν» Ὅπου πρέπει νὰ ψαλοῦν δύο φορές, νὰ ψαλοῦν, ὡς προελέχθη.

ζ'. Τὸ κήρυγμα γίνεται συνήθως μετὰ τὰ «Πληρωτικά» καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ «Ἀπόστιχα». Εὐνόητον, ὅτι τὸ κήρυγμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγόλεπτο, σὲ τόνο ἥπιο, χωρὶς ρητορισμοὺς καὶ ἔντονες φωνές, ἐποικοδομητικό, ἐπίκαιρο καὶ κατανυκτικό. Χρειάζεται ἔμπνευση, βίωμα, θεολογικὴ κατάρτιση, προσευχὴ καὶ προετοιμασία.

2. Προηγιασμένες

Τὸ πρωῒ τῆς Μεγάλης Δευτέρας, Μεγάλης Τρίτης καὶ Μεγάλης Τετάρτης τελοῦνται Προηγιασμένες. Κατ' αὐτὲς καλὸ εἶναι νὰ προτρέψετε μὲ ἀνακοινώσεις νὰ κοινωνήσουν τὰ μικρὰ παιδιά, οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἡλικιωμένοι. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ σχετικὴ ἐνημέρωση τῶν πιστῶν ἐγκαίρως.

3. Μεγάλη Τετάρτη

α'. Τὸ ἅγιο Εὐχέλαιο τελεῖται κανονικὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Τετάρτης τὴν ὠρισμένη ὥρα, ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερους Ἱερεῖς, ἂν ὑπάρχουν.

β'. Ἡ ἱερὴ Ἀκολουθία τοῦ Νιπτῆρος τὸ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Τετάρτης θὰ τελεσθεῖ κανονικὰ. Στό «Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί...» λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀπαράλλακτα, ὅπως ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἑσπέρας.

4. Μεγάλη Πέμπτη

α'. Τὸ πρωῒ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μὲ ἄμφια λαμπρά, ὄχι πένθιμα. Κατὰ προτίμηση κόκκινα. Στὶς Ἑνορίες μας τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες, κατὰ τὸ καθορισμένο πρόγραμμα.

Ἐπειδὴ τὴν ἡμέρα αὕτη, ὅπως καὶ αὕτη τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, προσέρχονται ἄθροα οἱ πιστοὶ νὰ μεταλάβουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, πρέπει νὰ ἐντείνουμε τὴν μέριμνά μας, ὥστε νὰ κατηχήσουμε σωστὰ τὸν λαὸ μας νὰ γνωρίσει τὴν οὐσία τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ καὶ νὰ συμμετέχει σὲ αὐτό «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης».

β'. Ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται συνημμένως στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Ἡ εἴσοδος γίνεται μὲ τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο.

γ'. Τὸ ἐκτενὲς εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα διαβάζεται.

δ'. Ὅσοι Ἐφημέριοι θὰ ἐτοιμάσουν Ἅγιο Ἄρτο, γιὰ νὰ κρατηθεῖ στὸ Ἀρτοφόριο, πρέπει νὰ προσέξουν, ὥστε νὰ ὁλοκληρωθεῖ τὸ ἔργο τους μὲ εὐλάβεια.

ε'. Στὴν Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν τὰ «Ἀντίφωνα» ψάλλονται σὲ γοργὸ ρυθμὸ, εἰρμολογικό. Τὰ εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα διαβάζονται ὅλα ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη, πλὴν τοῦ τελευταίου ποὺ ψάλλεται. Μετὰ ἀπὸ κάθε Εὐαγγέλιο ὁ Ἱεροψάλτης λέγει· «Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου Κύριε, δόξα σοι». Μόνο μετὰ τὸ 12ο λέγει· «Δόξα Σοι Κύριε, δόξα Σοι».

στ'. Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἑσταυρωμένου γίνεται ὡς ἑξῆς·

Ὁ Ἱερέας προετοιμάζει τὸν Ἑσταυρωμένο γιὰ τὴν λιτανεῖα ἀνάβοντας 3 κεριὰ ἐπάνω στὸ Σταυρό, ποὺ ἔχει μετακινηθεῖ προηγουμένως ἀπὸ τὴν μόνιμη θέση του, ἔχει ξεσκονισθεῖ καλὰ καὶ ἔχει τοποθετηθεῖ ὀρθίος στὸν τοῖχο μέσα στὸ ἱερὸ Βῆμα. Ὁ Ἱερέας, φέροντας ἐπιτραχήλιο καὶ φαιλόνιο, λαμβάνει τὸν Σταυρὸ μετὰ τὸ ε' Εὐαγγέλιο στὸ ιε' «Ἀντίφωνο» καὶ τὸν τοποθετεῖ μπροστὰ στὴν ἁγία Τραπεζα μὲ μέτωπο πρὸς τὸν λαό. Καθὼς οἱ Ἱεροψάλτες ψάλλουν τὰ τροπάρια τοῦ οἰκείου «Ἀντιφώνου», ὁ Ἱερέας θυμιάζει τὸν Σταυρό, ποὺ στηρίζεται στὴν ἁγία Τράπεζα ἢ ὑποβαστάζεται ἀπὸ κάποιο πρόσωπο. Μετὰ τὸ θυμίαμα κάνει 3 μετάνοιες καὶ προσκυνεῖ τὸν Ἑσταυρωμένο. Ὅταν οἱ Ἱεροψάλτες τελειώσουν καὶ τὸ τελευταῖο τροπάρι τοῦ «Ἀντιφώνου» καὶ ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγή, ὁ Ἱερέας ἀφήνει λίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς νὰ περάσουν καὶ ἀρχίζει σιγά-σιγά νὰ ἀπαγγέλλει τὸν α' στίχο τοῦ τροπαρίου «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου...» τρεῖς φορές κρατώντας χρονικὴ ἀπόσταση τῆς μιᾶς

ἀπὸ τὴν ἄλλη. Καλὸ εἶναι νὰ συγχρονισθεῖ τὴν ὥρα αὐτὴ καὶ ἡ κρούση τῆς καμπάνας, ὥστε νὰ κτυπᾷ πένθιμα στὴν διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς φωνῆς τοῦ Ἱερέως καὶ σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς λιτανείας τοῦ Ἑσταυρωμένου μέσα στὸν ἱερὸ Ναό. Λέγοντας ὁ Ἱερέας γιὰ τρίτη φορὰ τὰ «Σήμερον κρεμᾶται...» σηκώνει τὸν Σταυρό, στρέφεται πρὸς τὸν λαό καὶ τὸν ἐπιδεικνύει καὶ ἀρχίζει νὰ τὸν λιτανεύει, πηγαίνοντας δεξιὰ καὶ γύρω-γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα πρὸς τὴν βορεινὴ θύρα τοῦ ἁγίου Βήματος. Ἀπαγγέλλει ἀργά-ἀργά καὶ μὲ διακοπές, ὑπολογίζοντας νὰ ὁλοκληρώσει τὴν ἀπαγγελίαν, ὅταν θὰ ἔχει διασχίσει ὅλο τὸν Ναὸ καὶ θὰ ἔχει φθάσει στὸν Σολέα. Προηγουῖνται τοῦ Ἱερέως λαμπαδοῦχοι, τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὸ θυμιατό. Ὅταν φθάσουν στὸν Σολέα, τοποθετεῖ τὸν Σταυρὸ στὴν ἐτοιμασμένη θέση καὶ καθὼς οἱ Ἱεροφάλτες ἐπαναλαμβάνουν ψαλτὰ τό «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ...» θυμιάζει. Στό «Προσκυνοῦμέν Σου τὰ Πάθη Χριστέ» ὁ Ἱερέας κάνει σεμνοπρεπῶς 3 μετάνοιες καὶ προσκυνεῖ τὸν Ἑσταυρωμένο καὶ ἀποχωρεῖ μέσα στὸ ἅγιο Βῆμα.

ζ'. Ἡ προβλεπομένη δισκοφορία διεξάγεται μετὰ τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο.

η'. Ἡ προσκύνηση τοῦ Ἑσταυρωμένου ἀπὸ τοὺς πιστοὺς νὰ γίνῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ ἐδῶ ὅ,τι προελέχθη γιὰ τὴν προσκύνηση τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου. Δηλαδὴ ἐντεταλμένοι ἐνορίτες θὰ κρατοῦν τὶς θύρες τοῦ Σολέα κλειστὲς καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέπουν τὴν εἴσοδο σ' αὐτὸν γιὰ προσκύνηση. Ἔτσι θὰ ὑπάρξει τάξη καὶ ἡσυχία.

θ'. Τὸ στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ εὐσεβεῖς γυναῖκες τῆς Ἑνορίας.

Ἀποφύγετε τὶς δαπάνες γιὰ ἐξεζητημένους δαπανηροὺς στολισμούς. Οἱ συνθῆκες τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως δὲν ἐπιτρέπουν προκλητικὲς σπατάλες.

5. Μεγάλη Παρασκευὴ

α'. Ἡ ἱερὰ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων καὶ Βασιλικῶν Ὁρῶν ἀρχίζει στὶς 8.00 π. μ. Κάθε Ὁρὰ διαρκεῖ 0.30'. Οἱ Μεγάλες Ὁρες θὰ τελειώσουν στὶς 10.00 π. μ. Ταυτόχρονα θὰ ἀρχίσει ὁ Ἑσπερινὸς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἢ τῆς Ἀποκαθλώσεως. Ὁ Ἑσπερινὸς διαρκεῖ δύο ὥρες καὶ θὰ τελειώσῃ στὶς 12 μ. Κατὰ τὸν Μέγα Ἑσπερινὸ ἡ ἁγία Τράπεζα καὶ οἱ Ἱερεῖς φοροῦν ἄμφια λαμπρά, ὅχι πένθιμα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν πενθεῖ πλέον. Ὁ Κύριος, μετὰ τό «Τετέλεσται», εἶναι πλέον Νικητής. Εἶναι ὁ «Βασιλεὺς τῆς δόξης».

β'. Τὴν Μεγάλη Παρασκευὴ εἴθισται κατὰ τὴν Ἀποκαθήλωση, ἡ ὁμιλία νὰ ἐκφωνεῖται εὐθὺς μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ πρὸ τοῦ Ἀπο-

στόλου. Πρόκειται για ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐνέχει μὲν ἄρκετὸ συναισθηματικὸ στοιχεῖο, ὅμως προσφέρει καὶ στερεὰ διδασχὴ στοὺς ἀκούοντες. Τὸ κήρυγμα λοιπὸν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πέραν τοῦ λυρισμοῦ, ἀπαιτεῖ συγκεκριμένες θέσεις, καὶ μικρὴ διάρκεια. Φροντίστε ὅσοι προτίθεσθε νὰ μιλήσετε, νὰ προετοιμασθεῖτε καλά.

γ'. Ἡ δυσκοφορία στὴν ἱερὰ Ἀκολουθία τῆς Ἀποκαθηλώσεως διεξάγεται λεγομένων τῆς Ἐκτενοῦς καὶ τῶν Πληρωτικῶν. Ὁ Ἱερέας κάνει τὴν σχετικὴ ἀνακοίνωση καὶ οἱ ἐντεταλμένοι συνεργάτες εἶναι ἔτοιμοι, χωρὶς καθυστέρηση, νὰ ὁλοκληρώσουν τὸ ἔργο τους πρὸ τῆς λιτανείας τοῦ Ἐπιταφίου.

δ'. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου τὸ ἑσπέρας τελεῖται στοὺς Ναοὺς μὲ τὰ φῶτα ὅλα ἀναμμένα καὶ ἅμφια λαμπρά. Ὁ Ἱερέας καὶ ὁ Διάκονος ἐνδύονται στὸν Κανόνα ἅπασα τὴν ἱερατικὴ στολή. Ὅταν ψάλλονται τὰ Ἐγκώμια, ὁ Ἱερέας εὐρίσκεται πρὸ τοῦ Ἐπιταφίου. Στὴν ἀρχὴ κάθε στάσεως, ὁ Ἀρχιερέας ἢ ὁ Ἱερέας θυμιάζει τὸν Ἐπιτάφιο καὶ τὸν λαό, καὶ στό «Ἐρραναν τὸν Τάφον» ραντίζει τὸν Ἐπιτάφιο μὲ ἀρώματα καὶ ἄνθη καὶ ὅλο τὸν λαὸ περιερχόμενος τὸν ἱερὸ Ναό.

ε'. Μετὰ τὴν περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τὴν ἐναπόθεση τοῦ στὴν ἁγία Τραπεζα, τοποθετεῖται στὸ Κουβούκλιο τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, ὥστε αὐτὸ νὰ προσκυνεῖ ὁ λαός, ποὺ συνεχίζει νὰ προσέρχεται γιὰ προσκύνηση τοῦ Ἐπιταφίου.

6. Μέγα Σάββατο

α'. Κατ' αὐτὸ ἐπίσης τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες στὶς Ἑνορίες μας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πιστῶν, ὅπως καὶ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ κατὰ τὸ ἰσχύον Πρόγραμμα.

β'. Κατὰ τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός» κρούονται χαρμόсуна οἱ κώδωνες τοῦ Ναοῦ καὶ σκορπίζονται κατὰ τὴν τάξη τὰ βαῖα.

ΠΑΣΑ ΑΛΛΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

Οἱ ἐνέργειες πρὸς ἐντυπωσιασμὸ εἶναι ἀπαράδεκτες καὶ ἀπόβλητες.

7. Τελετὴ, Ὁρθρος καὶ θεία Λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως

α'. Στὶς 11 μ.μ. θὰ κρούσουν οἱ κώδωνες τῶν ἱερῶν Ναῶν χαρμόсуна καὶ ὁ Ἱερέας θὰ ἐκφωνήσῃ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ Ἀκολουθία

τοῦ Μεσονυκτικοῦ μὲ τὰ φῶτα σβησμένα. Στὶς 11.30' μ. μ. ἀρχίζουν οἱ Ἱεροψάλτες νὰ ψάλλουν μέσα στὸ Ἱερό τό «*Ἰδοὺ σκοτία καὶ πρωῒ...*». Στὶς 11.40 μ. μ. ὁ Ἱερέας θὰ ψάλλει τό «*Δεῦτε λάβετε φῶς...*» ποὺ ἐπαναλαμβάνουν καὶ οἱ Χοροὶ τῶν Ἱεροψαλτῶν. Ὁ Ἱερέας ἀπὸ τῆς Ὠραίας Πύλης προσφέρει μὲ τὴν λαμπάδα του τὸ φῶς στοὺς πιστοὺς γιὰ νὰ ἀνάψουν τὶς δικές τους. Τὸ ἅγιο φῶς ὁ Ἱερέας τὸ λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἀκοίμητη κανδήλα ποὺ καίει πίσω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα. Στὰ 20 λεπτὰ ποὺ μεσολαβοῦν μέχρι τῆς 12ης μεσονυκτίου, ὁ Ἱερέας ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς κατευθύνεται πρὸς τὴν ἐξέδρα, ποὺ εἶναι στημένη στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Προπορεύονται λαμπαδοῦχοι, ἐξαπτέρυγα, τὸ λάβαρο καὶ ἡ εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως, κ.λπ. Στὴν ἐξέδρα διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ Ἀναστάσιμο μῆνυμά μας καὶ στὶς 12 ἀκριβῶς ὁ Ἱερέας ἀπαγγέλλει τό «*Δόξα τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ...*» καὶ ψάλλει τό «*Χριστὸς Ἀνέστη...*».

β'. Ὁ δίσκος περιάγεται ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τῆς Ἑνορίας ἐγκαίρως, κατὰ τὴν ἡ' καὶ θ' ὥδῃ τοῦ Κανόνος, πρὸ τοῦ «*Ἰδοὺ σκοτία καὶ πρωῒ...*»

γ'. Ἀπὸ τὴν Μεγάλη Παρασκευὴ νὰ ὑποδείξετε στοὺς πιστοὺς νὰ παραμείνουν στὴν ἀναστάσιμη θεία Λειτουργία.

δ'. Συνεννοηθῆτε μὲ τοὺς Ἱεροψάλτες σας γιὰ τὴν τήρηση τῶν κατωτέρω· 12 Μεσονυκτίου· Ἀκολουθία Ἀνάστασεως.

12-12.45' πρωῒνῃ· Ὁ Ὅρθρος. Ὁ Κανόνας ἀρχίζει νὰ ψάλλεται ἤδη ἀπὸ τὴν ἐξέδρα καὶ καθὼς ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει στὸν Ἱερὸ Ναό.

12.45 - 2.00 πρωῒνῃ· Ἡ Θεία Λειτουργία.

ε'. Τὸν Κατηχητικὸ Λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου θὰ ἀναγνώσετε στὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς θείας Λειτουργίας.

8. Ἡ Ἀγάπη

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα στὶς 10.00 π. μ. θὰ τελεσθεῖ στὸν Μητροπολιτικὸ ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀγάπης. Θὰ συμμετάσχετε ὅλοι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀφίχθετε μέχρι τὶς 9.30 π. μ. στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ γιὰ νὰ ἐνδυθεῖτε.

Στοὺς ἐνοριακοὺς Ναοὺς ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀγάπης θὰ γίνῃ τὸ ἀπόγευμα τὴν ὠρισμένη ὥρα.

9. Τὸ Πασχαλινὸ Μήνυμά μας

Συνημμένως ἀποστέλλουμε καὶ τὸ Πασχάλιο Μήνυμα γιὰ νὰ τὸ ἀναγνώσετε στὴν τελετὴ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τὴν ἐξέδρα.

Τὴν Ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα
ὅταν ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν λύτρωσή μας
καλεῖ ὅλους μας νὰ προσευχηθοῦμε
ὥστε ἐξαγνισμένοι ἀπὸ κάθε παλαιότητα
νὰ μπορέσουμε νὰ γίνουμε νέες ὑπάρξεις.

Εὐχόμαστε καθαρθέντες ἀπὸ τὴν παλαιὰ ζύμη
τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς φθορᾶς νὰ ἐορτάσουμε
τὸ Πάσχα μὲ καθαρότητα ψυχῆς.

Σὲ σᾶς προσωπικῶς καὶ στὶς οἰκογένειές σας εὐχόμαι νὰ ἔχετε τὴν εὐλογία τοῦ ἀναστάντος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καλὴ Ἀνάσταση καὶ Χρόνια Πολλά.
Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ ἀγάπης.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ ΔΑΝΙΗΛ

